

Asia: VN/27452/2020

Viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavien kokemukset julkisuuslain toimivuuteen ja julkisuusperiaatteen toteuttamiseen liittyen

Lausunnonantajan lausunto

1. Toteutuuko julkisuusperiaate asiamukaisella tavalla? Jos ei, niin mitkä ovat nähdäksenne toteutumisen keskeisimmät esteet?

Julkisuusperiaate toteutuu pääosin hyvin.

Julkisuuslakien, erityislakien ja lainsäädäntöön sisältyvien poikkeusten tulkintaan liittyvät haasteet ja tietopyyntöjen suuri lukumäärä voivat vaikeuttaa julkisuusperiaatteen toteutumista. Viranomaisilla pitäisi olla enemmän resursseja julkisuusperiaatteen toteuttamisen kannalta tarpeellisiin tehtäviin.

2. Liittyykö julkisuuslain säännösten käytännön toimivuuteen (esim. asiakirjan käsite, asiakirjan julkiseksi tulemisen ajankohta) haasteita? Jos liittyy, niin kuvatkaa tarkemmin millaisia?

Julkisuuslain 16 §:n yhteensovittaminen tietosuojaa koskevien säännösten kanssa on usein aiheuttanut vaikeuksia.

3. Oletteko havainneet julkisuuslain yksittäisissä säännöksissä tai rakenteessa epäselvyyttä tai tulkinnanvaraisuutta, jotka vaikeuttavat olennaisesti säännösten soveltamista? Nimetkää ongelmia aiheuttavat lainkohdat ja kuvatkaa havaintoa tarkemmin.

Julkisuuslain 28 §:ssä on säädetty viranomaisen luvasta salassa pidettävän asiakirjan antamiseksi mm. tieteellistä tutkimusta varten. Kysymys siitä, milloin on kyse sellaisesta tieteellisestä tutkimuksesta, jolle lupa voidaan antaa on koettu ongelmalliseksi. Ongelmallisia rajapintatapauksia ovat esim. ammattikorkeakoulussa tehtävät opinnäytetyöt sekä erilaisten järjestöjen tekemä tutkimustyö.

4. Ovatko digitalisaatio, muuttuneet tiedonkäsittelytavat tai muut muutoksettoimintaympäristössä aiheuttaneet haasteita julkisuuslain soveltamisessa tai julkisuusperiaatteen toteutumisessa? Jos ovat, niin kuvatkaa näitä muutoksia ja sitä, miten ne vaikuttavat lain soveltamiseen?

Tietopyynnöt ovat lisääntyneet, koska niitä on helppo tehdä esimerkiksi sähköpostia hyväksi käyttäen. Tietopyynnöt ovat useissa tapauksessa epäselviä, jolloin niitä on selvitettävä. Tämä selvittämistyö on aikaa vievää.

5. Liittyykö julkisuuslain ja henkilötietojen suojaa koskevien sekä niitä yhteensovittavien (Julkl 16.3 §) säännösten tulkittamiseen mielestänne haasteita? Jos liittyy, niin kuvatkaa kokemaanne epäselvyyttä tai epäkohtaa mahdollisimman tarkasti.

On tulkinnanvaraista, milloin tietopyyntö liittyy journalistiseen käyttötarkoitukseen tai henkilökohtaiseen tai kotitaloutta koskeva toimintaan.

6. Oletteko havainneet tiedon pyytäjien oikeusturvaan tai noudatettaviin menettelysäännöksiin liittyviä epäkohtia? Kuvatkaa tarkemmin millaisia?

Tietopyynnön tekijän anonyymiyteen liittyy haasteita. Tietopyyntöjä tulisi voida useissa tilanteissa tehdä anonyymisti. Esim. laskutusta varten tietopyynnön tekijältä on kuitenkin pyydettyä henkilötiedot.

Tietopyyntöön liittyvää ratkaisua koskevasta muutoksenhausta voidaan periä oikeudenkäyntimaksu. Oikeudenkäyntimaksuriski voi nostaa muutoksenhaun

kynnystä.

7. Minkälaisia toimia organisaationne jokapäiväisessä työssä on tehty julkisuusperiaatteen tehokkaan toteutumisen varmistamiseksi?

Henkilöstöä on koulutettu. Asia on ohjeistettu eri suunnitelmissa, kuten viestintäsuunnitelmassa ja tiedonhallintamallissa.

Tietopyyntöihin vastaaminen on organisoitu ja henkilöstölle on muodostettu tehtäväjaot.

Hovioikeus osallistuu mediatuomaritoimintaan.

Hovioikeuden toiminnasta ja ratkaisutoiminnasta tiedotetaan laajasti tiedotussuunnitelman mukaisesti. Ratkaisutoiminnasta annetaan tiedotteita ja hovioikeuden toiminnasta laaditaan toimintakertomus, joka on julkisesti saatavilla.

8. Koetteko, että julkisuusperiaatteen toteuttaminen ja julkisuuslain toimeenpano on resursoitu organisaatiossanne riittävällä tavalla? Onko organisaatiossanne riittävä ja ajantasainen osaaminen lain soveltamisesta?

Tietopyyntöjen määrä on lisääntynyt huomattavasti ja niihin kuluu merkittävä määrä viranomaisen työaikaa. Tietopyynnöt ovat myös monimutkaistuneet ja osa niistä on hyvin laajoja.

Julkisuuslainsäädäntö on vaativa kokonaisuus ja edellyttää vankkaa asiantuntemusta. Kokonaisuus on varsin vaikeaselkoinen ja lainsäädännön tulkinta on vaativaa. Julkisuusperiaatteen toteuttaminen ja julkisuuslain toimeenpano sekä asiaa koskevan tiedon ja ammattitaidon ylläpito on nykyisillä reursseilla haasteellista.

9. Mitkä ovat julkisuuslain kiireisimmät muutostarpeet? Mainitkaa enintään kolme tärkeintä.

Julkisuuslain 16 § 3 momentin yhteensovittaminen tietosuojalainsäädännön kanssa olisi tärkeää.

10. Muut mahdolliset kommentit ja toiveet, joita haluatte välittää työryhmälle julkisuuslain ajantasaistamistyössä huomioon otettavaksi.

-

Hyvärinen Olli
Itä-Suomen hovioikeus